

**Taristuministri määruse „Taristuministri 25. novembri 2024. a. määruse nr 72
„Reoveepuhastuse energiatõhususe edendamiseks toetuse andmise tingimused ja kord“
muutmine“ eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega muudetakse riigi eelarvestrateegia meetme „Reoveepuhastuse energiatõhususe edendamine“ rakendamiseks aastatel 2021-2030 lubatud heitkoguste ühikute enampakkumisel saadavast tulust toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda selliselt, et vee-ettevõtjatele toetuse andmisel eeldatakse, et tegemist on kohaliku tegevusega, mille näol ei ole tegemist riigiabiga, kuna sel puudub piiriülest konkurentsi moonutav mõju Euroopa Liidus. Varasemalt loeti sellist toetust riigiabiks või vähese tähtsusega abiks. Muudatusega ei suurene halduskoormus.

1.2. Eelnõu koostajad

Määruse ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi veeinvesteeringute valdkonnajuht Olav Ojala (626 2919, olav.ojala@kliimaministeerium.ee) ja Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi KIK) toetuste ja teenuste osakonna projektikoordinaator Tiiu Noormaa (5880 0210, tiiu.noormaa@kik.ee). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus. Eelnõu õigusekspertiisi tegid Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus jurist Jaanika Vilde (5880 0207, jaanika.vilde@kik.ee) ja Kliimaministeeriumi õiguse nõunik Nele Mals (nele.mals@kliimaministeerium.ee) ja jurist Nele Mals (5381 0132, nele.mals@kliimaministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja keeletoimetas....

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest punktist.

Määruse muutmisega ei loeta toetatavatele tegevustele antavat abi riigiabiks ega vähese tähtsusega abiks. Seni loeti Eestis vee-ettevõtjatele nende ühisveevärgi- ja -kanalisatsiooni seaduse kohasteks veemajandustegevusteks antav toetus riigiabiks ja seda anti vastavalt Euroopa Komisjoni otsusele 2012/21¹ üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabina või siis üldhuviteenuse vähese tähtsusega abina Euroopa Komisjoni määruse alusel (EL) 2023/2832².

Viimastel aastatel on sellekohane olukord ja praktika Eestis muutunud. Nimelt anti meetmest „Kättesaadavate kvaliteetsete avalike teenuste toetuse andmise tingimused ja kord“ (Riigihalduse ministri 08.03.2023 määrus nr 14, RT I, 01.10.2024, 2) vee-ettevõtjatele toetust

¹ Komisjoni otsus, 20. Detsember 2011, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (teatavaks tehtud numbri K(2011)9380 alll) (ELT L 7, 11.1.2012, lk 3).

² Komisjoni määrus (EL) 2023/2832, 13. detsember 2023, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT C/2023/9701).

seada riigiabiks lugemata ja lähtudes seejuures liidu õiguses ning tõlgendus- ja halduspraktikas ette nähtud põhimõttest, et antav toetus ei ole riigiabi, kui asjaomasel tegevusel on üksnes kohalik mõju, mistõttu ei mõjuta see liikmesriikide vahelist kaubandust. Käesoleva muudatusega võetakse sama tõlgendus vastavalt alljärgnevale selgitusele kasutusele muudetavas määruses. Teise võimalusena, kui tuvastatakse, et riigiabi puudumise eeldus mõnel konkreetsel toetuse saaja puhul juhul ei kehti, on võimalik toetust anda vastavalt Euroopa Komisjoni otsusele (EL) 2025/2630, millega asendati Euroopa Komisjoni senine otsus 2012/21.

Riigiabi mõiste tuleneb Euroopa Liidu toimimise lepingust, mille artikli 107 lõikes 1 on sätestatud, et „kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.“

Riigiabi andmisega on tegemist juhul, kui täidetud on kõik eelnimetatud kumulatiivsed tingimused: 1) avalikud vahendid, ehk meetme omistatavus riigile; 2) abi annab abisaajale majandusliku eelise; 3) eelis on valikulise iseloomuga ning 4) meede kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi ning liikmesriikidevahelist kaubandust. Riigiabi on eelduslikult keelatud ja lubatud vaid otsekohalduvast liidu õigusest tulenevatel juhtudel ja tingimustel. Riigiabi mõiste mõistmisel ja tõlgendamisel lähtutakse Euroopa Kohtupraktikast ning Euroopa Komisjoni (edaspidi EK) juhistest ja halduspraktikast.

Nii EK riigiabi mõiste teatises³ kui veemajandustaristu riigiabi juhises⁴ on selgitatud, et veemajandustaristu rajamise toetamisel ei pruugi olla tegemist riigiabiga, kuna tegemist on loomuliku monopoli seisundis oleva taristuga, mis ei konkureeri otseselt teiste samalaadsete taristutega või eri liiki taristutega. EK leiab, et liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamine ja konkurentsi moonutamine on tavaliselt välistatud taolise taristu ehitamise puhul, kui samal ajal i) taristule ei ole tavaliselt mingit otsest konkurentsi, ii) erasektori rahastamine asjaomasel sektoris ja liikmesriigis on tühine ning iii) taristu ei ole mõeldud konkreetsele ettevõtjale või sektorile valikulise eelise andmiseks, vaid toob kasu kogu ühiskonnale.

On võimalik asuda seisukohale, et Eesti veemajandussektoris on käesoleval ajal eeltoodud tingimused täidetud ja vee-ettevõtjatele antavat toetust ei pea seega lugema riigiabiks, arvestades järgmisi Eesti veemajandussektorit iseloomustavaid asjaolusid.

Eesti veemajandussektoris tegutseb vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadusele ca 125 vee-ettevõtjat. Need ettevõtjad omavad nii veemajandusteenuse osutamiseks vajalikku taristut (vee- ja reoveetorustikud, puhastid, pumplad) kui ühtlasi ka käitavad seda taristut, st nad on selle taristu operaatorid ja veeteenuse pakkujad. Asjaomane taristu on loomulik monopol, mille puhul ei oleks dubleerimine majanduslikult mõttekas, seega puudub otsene konkurent taristule. Peaaegu kõik sellised vee-ettevõtjad on 100% kohaliku omavalitsuste üksuste (KOV) omandis, v.a. paari erandiga. Enamik vee-ettevõtjaid tegutseb ühe KOVi territooriumil, kuid on ka piirkondlikke vee-ettevõtjaid, kes on mitme KOVi omandis ja tegutsevad vastavalt mitme KOVi territooriumil. Väiksemate vee-ettevõtjate ühinemist piirkondlikeks üksusteks toetab ka riigi poliitika.

---

³ Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta Eli toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1).

⁴ Euroopa Komisjon. *Infrastructure analytical grid for water infrastructures*. Euroopa Liidu Konkurentsipoliitika Peadirektoraat, Brüssel. Kättesaadav: https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/73ad57a0-295a-475c-b7d6-0d86b28f0a3c_en

Konkurentsiseaduse ning samuti ÜVVKS kohaselt teostab kõikide vee-ettevõtjate hinnakontrolli Konkurentsiamet selliselt, et lubatav investeeringute (reguleeritava vara) tootluse määr on alates 01.07.2025 5,61%. Taolise hinnakontrolli tulemus on võrreldav eelviidatud komisjoni otsuse (EL) 2025/2630 artiklis 5 ette nähtud lubatava mõistliku kasumi põhimõttega üldhuviteenuste jaoks riigiabi andmisel. Nii liitumistasu kui ka veeteenuse hinna määramisel võetakse Konkurentsiameti poolt kinnitatud metoodika alusel arvesse, et taristu osas on saadud tagastamatut abi. Tagastamatu abi arvestatakse varade lubatud tootlusest maha. Selliselt tagab Konkurentsiameti hinnakontrolli omalt poolt, et antava toetusega ei moonutata konkurentsi, sh isegi mitte teoreetiliselt võimalikku piiriülest konkurentsi. Ka lubatav vähene kasum, mis osadel vee-ettevõtjatel tekib, suunatakse eelkõige tagasi veemajandustegevusse või mida mõnel harval juhul vee-ettevõtja omanikuks olev KOV kasutab avalike ülesannete täitmiseks.

Need asjaolud toetavad seisukohta, et täidetud on riigiabi mõiste teatistes märgitud ja Euroopa Komisjoni halduspraktikast tulenevad eeldused selleks, et mitte lugeda vee-ettevõtjatele veetaristu rajamiseks ja parendamiseks antavat toetust riigiabiks. KIK küsis selle kohta 2025. aasta kevadel eeltoodud kirjelduse alusel Rahandusministeeriumi kaudu mitteametlikult arvamust EK-lt ja mitteametliku vastuse kohasel võib neil asjaoludel võib lugeda kõnealused tingimused täidetuks.

EK on teinud rea otsuseid, milles on asunud liikmesriikide poolt teatavate konkreetsete taristuprojektide toetamise puhul seisukohale, et tegemist ei ole riigiabiga. Neile otsustele viidatakse riigiabi mõiste teatistes punktis 197 ning kaasnenud pressiteates selgitab komisjon, et tema eesmärk on anda liikmesriikidele ja sidusrühmadele täiendavad suunised, et määrata kindlaks, millised juhtumid on puhtalt kohalikud ega vaja riigiabi eeskirjade kohast heakskiitu. EK üldine eesmärk on veelgi vähendada halduskoormust ametiasutustele ja ettevõtjatele ning suunata ressursid riigiabi eeskirjade jõustamisele juhtumites, mis avaldavad ühtsele turule suurimat mõju. Asjaomastel taristute toetusmeetmetel võib olla vaid EK hinnangul marginaalne mõju piiriülestele investeeringutele selles sektoris või ettevõtete asutamisele ELi ühtsel turul. Ka need eesmärgid ja põhimõtted võib lugeda seoses Eesti veemajandussektoriga täidetuks, eriti kui arvestada, et komisjoni otsustes käsitletud taristute puhul oli tegemist oluliselt avatumate turgudega kui ühisveemajandus. Lisaks sellele, et tegemist on taristu kui sellisega, kujutab veetaristu endast erijuhtu – loomulikku monopoli, mille rajamine juba eelduslikult pigem ei mõjuta piiriülest konkurentsi. Samuti on vee-ettevõtja ÜVVKS § 6 kohaselt hädalukorra seaduse tähenduses elutähtsa teenuse osutaja, kelle teenus ja toimepidevus on vaja igal juhul tagada.

Konkreetsel nähakse käesolevast meetmest ette toetuse andmine vee-ettevõtjate energiatõhususe suurendamiseks. Arvestades eespool esitatud kaalutlusi oleks veelgi vähem põhjendatud taolise piiratud sihtosttarbega taristuinvesteeringu toetuse lugemine riigiabiks. Ei ole mõistlikult ettenähtav, et taoline toetus mõjutaks piiriüleseid konkurentsioolusid. Käesoleval ajal puuduvad selles valdkonnas välisinvesteeringud ning Eesti veemajanduse seisu ja arenguid hinnates ei ole märkimisväärsed välisinvesteeringud ja seega piiriülest mõju ette näha. Antav toetus ei loo vee-ettevõtjatele vabu vahendeid teiste liikmesriikide ettevõtjatega konkureerimiseks ega mõjuta liikmesriikide vahelist kaubandust, vaid võimaldab püüelda kliimaeesmärkide ning nullenergia saavutamise poole ning vähendada vee- ja kanalisatsiooniteenuse kulusid, et hoida selle hind elanikkonnale taskukohane.

Eelnõu punktiga 1 asendatakse määruse § 1 lõikes 7 vähese tähtsusega abi andmise võimalus riigiabi andmise võimalusega Euroopa Komisjoni otsuse 2012/21/EL alusel ülalkirjeldatud põhjustel, et vee-ettevõtjatele antavat toetust ei pea lugema riigiabiks. Kui vee-ettevõtja siiski leiab, et talle antav toetus on riigiabi, on tal õigus saada üldist majandushuvi pakkuva teenuse

osutamiseks antavat riigiabi, mille andmine toimub vastavuses Euroopa Komisjoni 20.12.2011 otsusega 2012/21/EL.

Eelnõu punktiga 2 viiakse määruse § 2 lõige 3 vastavusse § 1 lõikega 7. KIKi kohustus riigiabi andmise dokumentide säilitamiseks tuleneb konkurentsiseaduse § 42 lõikest 8, mille kohaselt on õigus ebaseaduslik või väärkasutatud riigiabi tagasi nõuda kümne aasta jooksul. Tähtaeg hakkab kulgema päevast, kui riigiabi saajale anti ebaseaduslikku või väärkasutatud riigiabi kas üksikabina või abikava raames, ehk taotluse rahuldamise otsuse või selle muutmise otsuse, kui muudatus puudutab abi suurust, kuupäevast. Riigiabi andmise kohta kande Riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse teeb KIK ja korrigeerib registrisse esitatud andmeid vastavalt tegeliku abi suurusele projekti elluviimise lõppedes. Samuti pannakse KIKile kohustus teha komisjoni 2011. aasta otsuse artiklis 6 nimetatud kontrolli liigse hüvitamise üle. Sisuliselt tehakse see kontroll projekti rahastamisel. Toetuse maksimaalne osakaal on 50% projekti abikõlblikest kuludest. Omaosalus tuleb leida vee-ettevõtjal endal. Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniteenuse hinnaotsused alluvad Konkurentsiameti kontrollile.

Eelnõu punktiga 3 lisatakse määruse § 7 lõikesse 2 täiendav tingimus, et toetuse maksimaalne suurus ühe projekti kohta on 2 000 000 eurot. Kuna meetme eelarvet on oluliselt vähendatud, siis on otstarbekas kehtestada maksimaalne toetussumma projekti kohta, et rahastada rohkem projekte.

Eelnõu punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks määruse § 7 lõige 4, mis täpsustab vähese tähtsusega abi piirmäära. Kehtetuks tunnistatav lõige ei ole enam vajalik, sest toetust ei käsitleta riigiabi ega vähese tähtsusega riigiabina.

Eelnõu punktiga 5 täpsustatakse määruse § 8 lõike 2 punkti 10 sõnastust, asendades viide § 9 lõikele 3 viitega sama paragrahvi lõikele 2. Viide on määruses ekslikult, sest §-is 9 puudub kolmas lõige. Viidatud punktid 1–5 on sama paragrahvi lõikes 2.

Eelnõu punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks määruse § 9 lõike 1 punkt 2. Kuna toetust ei anta hoonete energiatõhususe parandamiseks, siis ei ole vajalik kaasata energiaauditi koostamise meeskonda energiatõhususe spetsialisti.

Eelnõu punktiga 7 täpsustatakse määruse § 18 lõike 1 sõnastust, et toetust makstakse abikõlblike kulude katteks. Täpsustus on vajalik, et sisustada abikõlblike kulude tähendus ja et taotluste hindajatel oleks selge alus välistada toetuse maksmisel raha suunamine tegevustele, mis ei ole abikõlblikud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Eelnõu koostamisel on lähtutud Komisjoni otsusest (EL) 2025/2630, millega asendati Euroopa Komisjoni senine otsus 2012/21, Komisjoni 20. detsembri 2011 otsusest Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes (teatavaks tehtud numbri K(2011)9380 all) (ELT L 7, 11.1.2012), Komisjoni määrusest (EL) 2023/2832, 13. detsember 2023, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele antava vähese tähtsusega abi suhtes (ELT C/2023/9701) ja Komisjoni teatisest riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.7.2016).

5. Määruse mõjud

Määruse üldine mõju

Määruse muutmise tulemusena on vee-ettevõtjatel võimalus taotleda investeringuteks toetust suuremas summas, kui seda võimaldavad vähese tähtsusega abi andmise tingimused. Toetuse eesmärk on vähendada vee-ettevõtetes reoveepuhastusele kulutatava elektrienergia hulka ning aidata sel viisil kaasa elanikkonnale taskukohaste hindadega ühiskanalisatsiooni teenuse pakkumisele.

Mõju halduskoormusele

Eelnõuga ei kaasne ettevõtjatele ega kodanikele ühtegi uut kohustust riigi ees. Vähesel määral võib väheneda KIKi halduskoormus taotluste hindamisel, sest kui toetus pole riigiabi ega vähese tähtsusega abi, siis ei tehta ka rahastusvajaku kontrollimise ega vähese tähtsusega abi registreerimise toiminguid.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega eeldata sellest tulusid.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

8. Määruse koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule ning SA-le Keskkonnainvesteeringute Keskus.